

თეატრი

№ 31 საყოველ-კვირო ლიტერატურული და მხატვრობითი გაზეთი. № 31

საპოსტო

გამოცემა უძველესი კვირობით

1896 წელს.

ფასი «თეატრი»-ს წლით ხუთი (5) მანეთი, ნახევარ წლით სამი (3) მანეთი, სხვა კადით სულის მოწონება არ მიიღება. ცალკე ნომერი «თეატრი»-ს ღირს სამი მანეთი. ხელის მოწონება მიიღება: თბილისში «თეატრი»-ს რედაქციაში: ანწრუნისუელ ქარვასლაძეში, № 110. და ქ. ფოთში ბესარიან კალანდაძემთან. გარეშე მისწავრებთათვის აღწესი: Тифлис. Въ редакцію «Театръ.»

გაზეთი «თეატრი» პირველის ივლისიდან წლის დამლევამდე ღირს მანეთი.

ცხოვრების თეატრი

დანაპირებს ვასრულებთ.—ბ. მურიეს აზრი „ვეფხისტყაოსანზე.“—რა მოიგო „ვეფხისტყაოსანმა“ ფრანკულად გადათარგმნით?—რას მოიგებს ბ. მურიე ქართულად გადმოთარგმნით?—ვისთვის გამოდის „ნოვოე ობოზრენიე“ და რას აღევნებს თვალ-ყურს ეს გაზეთი?—ბ. სულხანოვი ძალად—გამოღებულს „ნოვოე ობოზრენისაგან“.

წარსული წერილი იმით გავათავე რომ მკითხველს მურიესედე დაპარაკს დაგვირდი და დღესვე ამ დანაპირებს ვასრულებთ. მართლაც ეს კმარა, რომ მკითხველების თვალში სახელი გავიკეთო და დღეის იქით ჩემს სიტყვას ენდონ. მერე ესტანდელს დროში ბევრი გამოვა სიტყვის შემსრულებელი? თუ იმასაც შეიტყობთ, რა ძნელი იყო ჩემთვის ამ შემთხვევაში სიტყვის შესრულება, მაშინ ხომ თქვენს წინაშე მე უბრალოდ ვეძარავინ დამამკირებს.

ხუმრობა ხომ არ არის, ფრანკულად ბროშურაზედ სიტყვის ჩამოკვებას დაგვირდით და

მთელი ერთი კვირა ამ ბროშურაზედ უნდა მემტვრის თავი, რადგან ფრანკულულში ცოტა დაქვეითებული გახლავართ. მე გიმნაზიაში, ჩვენის ახალგაზდების ჩვეულებისამებრ, მართლაც მეთხმედის მივადწიე და სერიანად მხოლოდ ერთი ფრაზა-და მახსოვს: „მონ პერ ე გრან ე მა მერ ე პტიტ“, რომლისათვისაც განსვენებული მუსიკა ბინტალონი სამს მინუსით დამინიშნავდა ხოლმე საკლასო ქურნაღში. მაგრამ დვთის-ნიერი ადამიანი არ დაიღევა დედამიწის ზურგზედ, გამოძინდა ერთი მეგობარი, რომელსაც ეს ენა ისე არ უჭირდება, როგორც კარგს მგოსანს ჩოგნის ცემა და სიტყვა—სიტყვით გადმოთარგმნა თხზულება ბ. მურიესი:...

....წერტილებით გავათავე და წერტილებით ვიწყებ! წერტილები, როგორც მოგვსენებათ, გაცუების ნიშანია: ამ თარგმანის წაკითხვამდე მოწინააღმდეგე ვეპრობოდი პატარა თექვსმეტ—გვერდიან ღამაზედ დაბეჭდილს ბროშურას, სიბრძნის წყარო მეგონა იგი და ბ. მურიე, „აფიცერი სახალხო განათლების“—ეს იმის ი

ტიტული გახლავთ—ამ სიბრძნის სათავედ. ვითომ საბუთი არა მქონდა? ნახეთ ამ ბროშიურის უდა: ვკონებ სულ თექვსმეტი კვირა არ არის, რაც ბ. მურიე კავკასიის ლიტერატურაში მოღვაწეობს და თექვსმეტი თხზულება კი გამოუცხვ... უკაცრავად, გამოუცია და სამის გამოცემას კიდევ მალე აპირობს. მერე რაზედ არ უწერია: ხელოვნებაზედ, სარწმუნოებაზედ, ისტორიაზედ, მხედრობაზედ; გამოუცია არხეოლოგიურ კრების პრაგრამა, გზის მარჯნებელი თბილისიდან კავკავამდე, თბილისის მუზეუმის კატალოგი, კატალოგი ერმიაძინის ბიბლიოთეკისა, დიდ ესენიც თხზულებანი არიან... მოდით და ამისთანა კაცის წინაშე ნუ იტყვიოთ: „დიდება მრავალ—აზროვნებასა შენსაო.“ სწორედ ამის გამო რუსთაველზედ ნათქვამი მ. მურიესაგან წმინდა ჭეშმარიტება მეგონა და მინდოდა მკითხველისათვისაც გადაეცა. მაინც მე ჩემსას არ დავიმღიო და მკითხველს—ამ ზაქარია ჭიჭინაძის, ფუ, კიდევ უკაცრავად, ბ. მურიეს ნაწარმოებს დაწვრილებით გავაცნობ.

პირველი თავი რუსთაველის ბიოგრაფია გახლავთ. როდის დაიბადა, როდის წავიდა ათინაში, რა გააკეთა იქ, როგორ გამოზარდა იგი ორტელიშვილმა და მასუკან მაჭანკლად გაუხდა; უკვარდა თამარს რუსთაველი თუ არა; როგორ მოხდა რომ რუსთაველი მაშინ გაეყარა თავის ცოლს, როდესაც თამარს პირველი ქმარი სოსლანი მოუკვდა და მეორე დავითი ჯერ არ შეერთო (??) ერთის სიტყვით კიდევ ბევრს ამისთანა ჭკორებსა ვნახავდით ბ. მურიეს ბიოგრაფიაში, თუ რომ მას შემთხვევით ხარფუხავლბარში გაეარნა და რომელსამე ხუმარას მისთვის ძველი ქონები რუსთაველის, ან უვარუვარე ათაბაგის სადგომად ეჩვენებინა. ბ. მურიეს ფუნტაზია მაშინვე შეითამაშებდა, უვარუვარეს დაუნათესავებდა რუსთაველს, რადგან პირველი ათაბაგი იყო და რუსთაველი კი ახალციხის ახლო დაიბადა, რაიმე „ინტრიგას გაუკეთებდა“, ერთი-ერთმანეთის რაყიფად შექმნიდა, ერთმანეთს დუელიში დაახოცვინებდა, მასუკან ახადგენდა და სხვ. და სხვ. ერთის სიტყვით;

„ზღაპარ იყო, ზღაპარ იყო,
„ჭალას ჩიტი მომკვდარიყო.“

ან რა გაუჭირდებოდა ბ. მურიეს, რომელ-

მაც თამარის მეუღლე დავით სოსლანი შუა გაჭყო, ნახევარიმოჭკლა, ნახევარი ცოცხალი დაადო და ვიდრე ამას შეასრულებდა, რუსთაველს ცოლი გააგდებინა, რომ უფრო თავისუფლად გაეარშიებინა იგი დიდებული თამარისთვის.

მაგრამ მეორე თავის რაც არის, ამ თავში ბ. მურიეს ჩვენი პოეტი სრულიად ვერ გაუთახსირებია—არც ასე იქნებოდა: მასში ჰქონებოდა იგი განსაკუთრებულს გაბედულობას, დიდებულიებას, პიროვნულს ბრწყინვალებას, თუმცა კი ამ თავისებებს თანა სდევსო სისუსესტი, დაუდევნილობა და ზოგიერთი უხამსი ლექსებია...

მასუკან ამბობს:

იმ დროის კვალობაზედ შეხვდებით ვეფხის ტყაოსანში გამოჩენილ ლექსებს, მრავალ განსაკუთრებულ სიტყვა—კაზმას და ყოველს ამას ეტყობა რომ დიდის ნიჭის ნაწარმოებია, მაგრამ ამასთანავე როგორ ეტყობა, ძალ-დატანება! როგორ ცხადია განსხვავება დარბი შინაარსის და იმ მრავალ საშუალებათა, რომელნიც მას შთაბეჭდილების ჩასახსნავად მოუხმარია. ლექსთა გრენა და თხვზა მშვენიერი აქვს, მაგრამ განა ეს კმარა, რომ რომელსამე თხზულებას დიდი დავუძახოთ? ჭყარავს განა ეს თვით ამის უმინარსობას, საგნის სისუსტეს, ნამდვილ ხსნათათა უქონლობას“?...

„ვეფხვის-ტყაოსანში“ გრძნობათა განვითარებას თანდა-თანობა არ ეტყობა, როგორც არ ეტყობა ეს თვით ამბავს...“

„ტყუილად მოსძებნით ბუნების ადწერას, ადწერას რომელიმე სურათისას, ან ადგილებისას.“

„სად არის აქ ფთის-ცემა დიდის პოეტისა? სად არის აქ სულის ამაღლება ნამდვილის გონება—ამაღლებულ კაცისა, რომელიც დიადს აზრს თითქო ფოლადზედა სჭრიდეს ამოუროცავად და ადამიანის ვნებათ—ფეღვას იდეალად სახავდეს...“

„ტყუილად ამას ნუ მეტყვიან, რომ პოეტის მშვენიერების გავება თუ გვინდა, უნდა ნამდვილში წაიკითხოთ. თუ მას გენიოსის სული ჰქონდა ჩამდგარი, მე ვიცნობდი ამ სულს თვით აარგმანის შემწეობითაც“.

„იქნება სამაგიეროდ ზნეობის კანონები იუოს? სამწუხაროდ, ამისთანას ვერასა ეხედავთ,

თუ არ მივიღებთ მხედველობაში მეგობრობას, რომელსაც რუსთაველი თითქმის ყოველსავე სწირავს და რომელიც გაუნდია უმთავრეს საგნად თავის პოემისა. რაც შეეხება სიყვარულს, განა სიყვარულის გამოხატვა ის არის, რომ იგი რაღაც სიტყვიერ განთხრობებს დამუშორჩილოს, ადამიანს თავგანწირულობა ჩაუნერგოს და უმთავრესი გმირი თითქმის თავის-მოკვლამდე მიიყვანოს?..“

„...პირველს პლანზე უმთავრესი გმირი ტარიელია, შეყვარებული, თითქმის გაგიჟებული თავის ნესტარ-დარეჯნისათვის; ეს უკანასკნელი ცბიერი, ენერგიული, უწყალო ქალია; იმის ტირადები ვითომ და სიყვარულის გამოცხადებას. მკითხველი მას ძალიან ცოტად თანა უგრძობს...“

„არ შეიძლება ვიკითხოთ რა მოიგო ქართველების სიქადულმა თხზულებამ ფრანცუზულად გადაწვალებით, გადათარგმნით იმ ენაზედ, რომელიც უძღურის აუვავებულ კილოს გადმოღებისათვის... რომელიც ენის მიმოხვრით ვერ დაჭვარავს აზრების უქონლობას და იძულებულია თავის სიმარტივით ეს აზრების უქონელობა გამოაშკარავოს.“

„ამ პოემის წაკითხვამდე მე წარმოდგენილი მყავდა რუსთაველი იმისთანა არსებად, რომელიც ყველას თავიანთ კერვად მიანდათ და რომლისათვისაც ერთ დროს ქართულმა მუზამ ყოველივე სიმები ააქდერა“...“

„ბ. იონა მეუნარგიამ ამ პოემის გამოქვეყნებით განა სამსახური გაუწია პოეტს? არა სჯობდა რუსთაველისათვის ხელუხლებლად დაეტოვებინა ის მარავანდედი დიდებისა, რომლის წინაშე შინაურნი და გარეუღნი თავს იდრეკდენ?.. მომავალი გვიჩვენებს ამას...“

თითქმის სიტყვა-სიტყვით გადმოვთარგმნე უმთავრესი ადგილები ბ. მურიეს ნაწარმოებისა. ეს ვამჯობინე ამიტომ რომ მკითხველებისათვის ბევრი დაპარაკით თავი არ შემეწუხებინა. ერთად ერთი მართალი სიტყვა ის არის, რომ რუსთაველმა მეტად დარიბ შინაარსზედ ააგო თავის პოემაო, დანარჩენი „კრიტიკა“ შესახებ ნაძალადეგობისა, ნამდვილი ხასიათების აუწერლობისა ბუნების სურათების დაუნატყველობისა (ეს როდის, მეთორმეტე საუკუნეში, როდესაც ბუნების სურათებს ვერც ერთს თხზულებაში ვერ იპოვიო!) აზრების უქონელობისა

და სხვ. და სხვ. ისევ ბ. მურიეს კრიტიკად დარჩეს და დმერთმა თავის პატრონს მოახმაროს. მხოლოდ ერთს რასმეს ვიტყვიო: არა სჯობდა ბ. მურიესათვის მისი „თხზულება“ ფრანცუზულ ენაზედ, ქართული საზოგადოებისათვის გაუგებარი დარჩენილიყო და მისი შინაარსი არავის შეეტყო. აქამდის ბ. მურიეს ვიცნობდით იმისთანა ლიტერატორად, რომელსაც კალამი ლამაზად უჭრიდა სხვა-და-სხვა მუზეუმების ასაწერად და სხვათა წერილების მისათვისებლად, გადასამურიებლად. ეს უკანასკნელი ცოდავი კიდე დიდი ცოდავი არ არის ბ. მურიეს თვალში, მაგრამ, როდესაც კაცს კრიტიკისა იმდენი ესმის, რამდენიც მე და შენ, მკითხველო, სხვა უცხო ენისა და მინც კიდე ერთ უდიდეს თხზულების გაკრიტიკებას ჰკისრულობს თქვენსმეტ გვერდზედ იორიოდ კალმის გასმით, მაშინ მაღი და ნუ იტყვი:

«დმერთო გვიხსენ ამისთანა კრიტიკოსები-საგან“

ეს არის ეხლა შევითყე, რომ ბ. არწრუნს „მმაკში“ უქია ბ. მურიეს თხზულება და კვერი დაუტრავს მის შესახებ, რომ თუ თხზულება გენიოსური იყო. რაც უნდა ცუდად გადითარგმნოს გენიოსის კალამი თარგმანშიაც შეეცუობაო, მაშასადამე რუსთაველი უბრალო პოეტი ყოფილაო. მიხრეს ეს, მაგრამ ნამდვილი შინაარსი არ ვიცი, რადგან სომხურში კიდე უფრო ქვეითად გახლავარ ფრანცუზულზედ. ვწუხვარ, ქვემარტად. ეს ენა ცოტათი მაინც რომ მცოდნოდა, ბ. არწრუნის აზრს „ვეფხისტყაოსანზე“ საყველ-პუროდ მაინც შევატყობინებდი ჩემს მკითხველებს და რაც უნდა ცუდად მომსელოდა თარგმანი, მაინც საფიქრებელი არა იყო-რა, რადგან ბ. არწრუნის დიდის აზრი მაინც თვალ-საჩინო იქნებოდა ჩემის მკითხველებისათვის.

კმარა მურიეზედ, ახლა მცირე ჩვენი გაზეთების ამბავი მოისმინეთ.

ვინც ამიხსნის, ვისთვის და რისთვის არსებობს გაზეთი „ნოვოე ობაზრენიე“, რაც უნდა საბრიყვო გადამხდენოს. აი, მოისმინეთ, როგორა სჯის ეს გაზეთი რომელსამე საზოგადო მოვლენაზედ. ვილაღ წარმომადგენელი ამ გაზეთისა ყოფილა ს. წინამძღვარიანთ-კარს და უნახავს ბ. წინამძღვრივილისაგან დაარსებული სამეურნეო სკოლა ეს მართლა და

სანაქებო სასწავლებელი მეტად მოსწონებია „წარმო-
მადგენელს“ და აი რა დააკენა გამოუყენია: სა-
თავდაზნაურო სასწავლებელი სამეურნეო სკოლად
გადააკეთეთო. მე არ ვიცი ეს სასწავლებელი რა პრო-
გრამას ადგასო; შარშან რომ კომისია იყო, იმან
რა გააკეთა, არც ეს ვიციო; არც ეს ვიცი, რას ას-
წავლიან, როგორ ასწავლიან, რამდენი შევირდია,
მაგრამ მაინც ამას გირჩევთ სამეურნეო სასწავლებ-
ლად გადააკეთეთო. ბ. სულხანოვი პატარა სამეურნეო
სასწავლებელს თუ კი ასს დესიატინას სწირავდა, დიდს
რატომ ათასს არ შესწირავსო.

ამას ჰქვიან საზოგადო საქმეებზედ სჯა.

თუმცა იმ კომისიის მოხსენება, რომელიც სა-
თავდაზნაურო სასწავლებლის პროგრამის შესამუშა-
ვებლად იყო დანიშნული, ვრცლად დაიბეჭდა გაზე-
თებში, თუმცა ყოველწლივ ჰხდებოდა საზოგადო კრება,
რომლის წინაშეც კომიტეტი სრულს ანგარიშს იძ-
ლევდა ამ სკოლაზედ; თუმცა ეს ანგარიში მასუკან
გაზეთებში იბეჭდებოდა, მაგრამ ხსენებული გაზეთის
„პუბლიცისტი“ ეს არაფერი არ იცის, — ჩვენი რა
ბრაღია, რომ არ იცის, და მოწინავე წერილში კი ამ
საგანზედ სჯასა ჰკისრულობს: „სათავდაზნაურო
სასწავლებელი სამეურნეოდ გადააკეთეთო.“ ეთქვათ
კომიტეტმა გაუგონა ამ ბატონს სიტყვა და გადააკეთა.
მერმის რომ იგივე ვაჟბატონი სახელოსნო სასწავლე-
ბელში შევიდეს, ნახოს რომ იქ სწავლას კარგად არის
დაყენებული და სამეურნეო სასწავლებლის სახელო-
ნოდ გადაკეთება გვიჩიოს, მაშინაც გადააკეთეთო;
ესე რომ ვიაროთ სადამდის მიგვიყვანს „ნოვოე
ობოზრენის“ პუბლიცისტი, ეხლავე მაინც შეგვა-
ტყობინოს, რომ თავდარიგი ისე დავიჭიროთ და
სამგზავროსათვის ვიზრუნოთ; ჯერჯერობით კი სულ-
ხანოვთან მიგვიყვანა, რომელსაც ძალად რაღაც მი-
წებს აწირვინებს... მოწინავე წერილში.

მებრალემა ქეშმარიტად პატივცემული ბ. სულ-
ხანოვი „ნოვოეობოზრენის“ ხელში, ის თავის-
თვის არის თავის სოფელში, თავისთვის მეურნეობს,
თავ-თავი დროზედ ღალეებსა და კულუხებსა ჰკრეფს
და „ნოვოეობოზრენის“ კი უმჯეველად უნდა სცე-
ნაზედ გამოიყვანოს იგი და გაამოღვაწეოს, როდეს-
საც ბ. სულხანოვს სრულიად არ ემოღვაწეობა. მეგო-
ნია, ბ. სულხანოვმა მეუღაზნოვს და დათვის არაკი
კარგად არ იცის, თორემ ამ დაქინებულს მეგობარს
რამე ღონისძიებით ცხრა მთას იქით ვაისტუმრებდა
თავის კარ-მიდამოდამ-

სელიოვნური პოეზია

იქ მოკვდევ, იქ დავიმარნო,
იქ დაღპვს ჩემი ძვალები,
სადაც პირველად აღქმენსა
ცრემლებით სავსე თვალები.

იქ დამიტიროს მდუღარედ
სატრფომ გულისა მპურობელმა
და დამიკრიფოს გულ-ხელი
გულ დათუთქულმა მშობელმა

არ მინდა შორით უორანისჲ
რომ ყუფა მომესმებოდეს,
მხოლოდ მსურს ჩემსა საფლავზედ
მარტოდ ბუღბუღი კვნესოდეს.

ზაყელი.

(17.2001)

ფრინველთ მგოსანო, ხმა ადამადლე,
ეს არის მიდის ცივი ზამთარი,
აპრილის თბილმა ნიავთა ქროლამ
გამოაღვიძა სრულად მთა-ბარი.

კორღებზედ მოჩანს აქა იქ მდელიო,
ნამდვილ ნიშანი გაზაფხულისა;
ფრინველთაც იწყეს ჩვეულებრ სტვენა
მომალხენელი წულულის გულისა.

ეხლა შენც, მეფევე ფრინველთა მუშის
მომართე შენი ტკბილი ჩანგიო,
რომ მოგვანიჭო უველას სიამე,
ვისაც კი ესმის შენი ჰანგიო.

ქაიხოსრო გელოვანი.

ლექსი ნათქვამი მარიამ ბატონიშვილის მიერ

ყაბანდოს იყო იგი მსუე, ბრწყინვალე მონათობელი,
მას ხელმწიფისა ხსიული, ვინ არს ჩერქეზთა მფლ-
ბელი,
სძლად მოაწლად მეფემან ზალატის შესამკობელი,
მარამ იესოს შეესძლად უმანკო დაუჭკნობელი.

მან ქქმნა ქანწული გადასიწმინდით სხელვანა,
 იგი სოფლისა მნათებელა, ვარდი, ჭყვია და ანა,
 აქ დახთოა ყველა, დედ-მამა, ედემს ზის ტანცხანა
 აწ რა ჭყვას მანძან მშობელმან, ნახვას მოხვდებიან
 გვიანა.

წარმოვთქვა მისი შევება, თუ მიწვდეს ჩემა განება,
 ხელ-ძეგლავი ნახად გახრდალი, შავთა წამწამთა
 ქონება;
 უხინჯო ზირის ნასტვრობა ჩინელთა მოეწონება
 და ვინთვის ვაცრდა სიწრცხლის ძეგრდნ გედარ
 დაეკონება.*)

სასტყენო ხელთნება

ა ი ა ი ა

Всѣ чувственныя реакціи имѣютъ свои обозна-
 ченія, которыя всѣ болѣе и болѣе становятся знака-
 ми, имѣющіе чисто символическій характеръ. Всякое
 чувство—символично. Дж. Льюисъ

Чувство есть нѣчто внутреннее, о чемъ мы
 можемъ судить лишь по его внѣшнимъ признакамъ
 ЛЕССИНГЪ

ამბობენ ,,ადამიანის სხეულის სურველად“
 და მართლაც არის. ჩვენს სხეულს შინაგანი—სულიერი
 მიმდრავის სურველად. სასტყენო ხელთნებაში ზირი-სახეს
 უმთავრესი ადგილი უჭირავს ავტორის სეირიანი და
 ვეროვანი თამაშობისათვის.—

ხმა და განსაკუთრებით სიტყვა დიდი რამ არის ადა-

(*) ეს ლექსი მივივიღეთ პოტიცემული კნ. ნინო ორბე-
 ლიანისაგან შემდეგის წარწერით: ,,ეს ლექსი მარიამ ბატონი-
 შვილის ნათქვამია იმ ყაზარდოელს ქალზედ, რომელიც ბატონი-
 შვილის ალექსანდრეს საცოლო იყო. იმ ქალს სამი წელიწადი
 ამზადებდნენ აქედან გაგზავნილი მხლებელნი; კავთის სევიდან
 გაუგზავნიათ ერთი აზნაურიშვილის ქვრივი ნინა და სხვანი მრ-
 ვალნი მხლებელნი, რათა შეესწავლებინათ ქცევა ქმნათა სასა-
 ლისა და სამის წლის შემდეგ, როდესაც წამოიყვანეს სასალოთ
 დუშეთს მოსულან თუ არა იმ ყაზარდოელს ქალს ყვაილი გამო-
 სჩენია და გარდაცვილია, ხოლო ეს აზნაურიშვილს ქვრივი იმ
 დღიდანვე განშორებია ამ სოფელს და შესულა მონოზნათ ისე
 ყვარებია თურმე ის ქალი. ქვრივი ნინა ყოფილა ყოველის ზნე-
 ობით სრული და მათანავე შესანიშნავი ცხენოსანი.—ეს ლექსი
 გადმოცა კნ. ქუთუბან ორბელიანისამ, გიორგი ერისთავის ასუ-
 ლმან, —

მიანის ბუნებრივ სიმდიდრეში, მკვრამ მართა სმით და
 სიტყვით ჩვენ ვერ განვუზიარებთ სხვას ყოველისფერს
 იმის, რაც გესურს და გეწადინს; ამ განზიარებაში, ამ ყვე-
 ლა ჩვენის გულის თქმაში დიდს მოხაწილებას ღებუ-
 ლობს ჩვენი სხეულის კერძოთ და მთელი ჩვენი ატეხილობა
 ყოველივე მისის გარეგნულის ასოებით სასოგადოდ. ეს
 შევლასათვის ცხადი უნდა იყოს.

ადამიანის შემოქმედებითი ძალა ან ქქმნა (ТВОРЧЕ-
 СТВО) არ გვარად იყოფება: ერთი სიმელოური, მეორე
 რომანტიული ან მსატრობითი ქქმნა (ХУДОЖ. ТВОР.)
 კერძოთ კი სიმელოიკა იყოფება სამად: გარეგნული სსტუ-
 ბის სიმელოიკა, სიტყვიერი სიმელოიკა და სიმელოიკა
 ტანით მოძრაობისა და მათანავე მიმიკურის ნიშნების
 სიმელოიკა—ჩვენთვის საჭიროა ეს უგანსსქელი.

მიმიკური სიმელოიკა—ესე იგი მიმიკა, ან რე-
 გულ ამბობენ, ბუნებითი ენა, —იმში მდგომარეობს, რომ
 სსკა და სსკა ტანის მიმდრავით ესე იგი მიმიკით სუ-
 ლის და გულის მდგომარეობა გვიჩვენებს, შინაგანი მი-
 მოძრაობა წარმოგვიდგინოს. მიმიკა ჩვენ ზირ-და-ზირ
 ბუნებითვე გველევს. დავიხსენებთ თუ არა, მამისათვე
 მიმიკურის ნიშნებით ჩვენს მშობლებს ჩვენ სურვილს და
 წადილს ვაგებინებთ და ამიტომაც მიმიკა ყველგან, გაურ-
 ჩევლად ვარ-ტომობისა და დროისა, როგორც ბავშვები-
 სათვის, აგრეთვე დიდებისათვის ადგილი გასაგებია—კიდევ
 ამიტომ უწოდებს მიმიკას ბუნებითი ენა. მაგალითად—
 თავის დაკვრა, ძირს დასრა ნიშნავს ყაბუღს, თანხმე-
 ბას, როგორც თავის გაქნება—ურს:

მიმიკური მოძრაობა წარმოადგება ან სასამოკონო
 ან უსამოკონო, ან შინაგანის, ან გარეგანის გრძობები-
 სსგან. მიმიკური სიუხევე, სილამაზე და მრავალ-გვარობა
 დამოკიდებულია ადამიანის აღზრდა-განათლებასზედ.
 მიმიკა, გამომსახველი ადამიანის სურვილისა, თან-და-
 თან ინსტინქტიურ ნიშნებად ხდება და ბოლოს ჩვეულე-
 ბათაც გადაქცევა სოღმე.

მისვრა-მოხვრა და სხვა მიმიკური მიმდრავისა
 დამოკიდებულნი არიან კაცის უფლებებისაგან. ჩვენ შეკვი-
 ლიან ათას ნაირი სსხე, ფერმად და გამოხატულობა მივსტეთ
 ჩვენს სსხეს, ტანს, ხოლო ჩვენს ნებაში არ არის და არც
 შეკვიდიან შეგვალათ ის ნიშანი, ის მიმიკა, რომელიც
 ბუნებისაგან უკვე მოცემული გვაქს და თვისა სსკეთარი
 მნიშვნელობა აქვს. მაგალითად: მწუხარების მიმიკა ყოველ-
 თვის მწუხარებას ნიშნავს და სისარულის კი—სისარულსა.

მიმიკის სამელობელო, მისი ადგილი განსაკუთრე-
 ბით არის ზირი-სსხე, მომეტებულათ თვალბთან, შებღთან,
 წარბებთან და ტუხებთან, შეძვეკ ხელბი და ფეხბი-
 არ არის არც ერთი ისეთი სულის ან გულის მოძრა-
 ობა, რომელიც ან ხმაზედ, ან სსხეზედ, ან ტანზედ არ

გამოისახოს. ზირი-სახის მიმოვა დამოკიდებულია იმ მარ ლეებზე და სერებზე, რომელნიც აერთებენ თვალს, ტრეს და შუბლს—და ამასთანავე სისხლის მიმოძრაობით ფერსა უცვლიან სახეს. ყველა სხეულები მიმოვის იარაღები ყოველი თვითთულებს და ყველანი ერთად ან სვე-ნის სუნისამებრ, ან შინაგანის მდგომარეობის და-გვარად მიმოძრაობენ.

მიმოვა წინ მიუძღვის სიტყვას და თან უფრო ახსოვრებს მას. უმიმოვით სიტყვა აწრს და აწრის მნიშვნელობას ისე მოკლებულია, როგორც უბრალო გამოხატობა და ამიტომაც სასწერო ხელაუბრაში, აქტიონის შრომაში მიმოვას უმთავრესი ადგილი უჭირავს, როგორც ხმას და დიქციას. მართლაც, მიმოვური მიმოძრაობა ყველა კაცს აქვს და აქტიონს მით უფრო უნდა ჰქონდეს, მაგრამ სასწერო მიმოვას ისეთივე დაკვირვება და შესწავლა უნდა, როგორც საზოგადოთ სხვა უსაჭიროეს სასწერო წესებს;

მიმოვა, ასე რომ ვსთქვათ, არის ჰეარში დასტრული სურათი.

რადგანაც კაცი გაფრთხილებულია ან რითიმე ალელუბული, სახესუდ მასთანავე ცვლილება დაეწყება. სწრაფი, აჩქარებული სიარული, აღშფოთებული ხელების შლა, წარბების შექმუნება, სიცილი, ქეთინი, ხარხარი და სხვა მაგისტრანს მოკლებულია ეგუთიანს მიმოვას. როგორც წინეთ ვსთქვათ, არც ერთი მცირე ადამიანის მღელვარება ისე არ გაიგოს, რომ არ გამოისახოს მიმოვურად ესე იგი სხვა და სხვა ცვლილებით სახესუდ, სხვა და სხვა ნიშნებით ტანსუდ.

გარდა ამისა, ყოველს ზირს თავისი ზირაფიული—სუბიექტიური მიმოვური ნიშნებიც აქვს, რომელნიც მოხანან ან მის სიარულში, ხელების შლაში, მისერამოხვარაში, მხრების აწევა-დაწევაში და სხვაში; ერთის სიტყვით, რაც შეადგენს სასწეროთ, განსაკუთრებით თვისებას კერძო ზირისას—და რადგან სასწერო ხელაუბრა აქტიონისაგან ხასიათების და ტიპების წარმოდგენას თხოვლობს და რადგან ყოველს სასწერო და ტიპს თვისი ზირაფიული—განსაკუთრებით მიმოვა აქვს, ამიტომაც აქტიონს დიდი სიფრთხილე და დაფრთხილება ჰქონდა მიმოვის ხმარებაში, მეტადრე თუ იგი სხვა და სხვა რალებს თამაშობს ხელმე.

აქ უადგილო არ იქნება უკვდავის შექმნილის გენი-ალურ „ჰემლეტიადამ“ მოკუეანათ ის დარბება, რომელსაც ჰემლეტი აქტიონებს აძლევს: „ მიმოვა და სიტყვა ყოველთვის ერთ-მეორეს უნდა ეთანხმებოდეს. მეტად ნუ დაიგრძობით, მეტად ხელებით ნუ ჰპობთ ჰაერსა, ყველაფერი ზომიერად იხმარეთ,

მიხერა-მოხერა, მიმოვა და ხმა, რომ ზომიერის თამაშობით ვეროვანი შთაბეჭდილება მოახდინოთ მაყურებლებზე. ოჰ! მე ბრავები მახრობენ, როდესაც რომელიმე ახმახი ნაფლეთ-ნაფლეთად ჰგლეჯავს წმინდა გრძობათა და ამ რიგით სტანჯავს მაყურებლის მოთმინებას; მერწმუნეთ, რომ მაგისტრანს აქტიონის დიდის სიამოვნებით ჯოხს გადავამტკრედი!“

ეკ საგულისხმო ჰემლეტის სიტყვები ნათლად გვიმტკიცებენ რადგანათ მანებელია ვეროვანის და ხელაუბრის თამაშობისათვის, მიმოვის უცვლიანობა, უადგილო მიხერა-მოხერა, უშნო გადაჭარბება.

ბეგრნი აქტიონთა შორის იმ ახრისანი არის, კითხვით მიმოვის შესწავლა სრულებით საჭირო არ არის, რადგან წარმოდგენის დროს მიმოვაც ჰეენდა უნებურად რადის შესაფერად გვეძლევა. ამ სიტყვებში რადან სიმართლე არის. მართლაც, თუ აქტიონი გამსწავლულია რადლით—ესე იგი გრძობას თამაშობის დროს ყოველს თავის სიტყვას, მასინ შესამღებელია გრძობის და მდგომარეობის შესაფერად სახესუდ მრავალი ცვლილება მიადოს ხელმე; მაგრამ ვინ დაგვარწმუნებს, რომ აქტიონი ფარდის ახდისთანავე უკანასკნელ მოქმედებადინ, რასაც ვი იტყვის, ყველაფერს იგრძნობს? ეკ ტყუილი იმედი და ცოტა არ იყოს ჭკუის სისუსტეც. მართლაც, რადლიში ხანდისხან არის ისეთი ადგილები, სადაც აქტიონი სრულს, დაუწყებაში ესე იგი, „რადლი შედის“, მაგალითად, ჰატეტიურს ადგილებში—ეს ჰეენ გეჭვება,—მაგრამ ვერ არც ერთი რადლი არ ყოფილა ისეთი, რომელიც თავიდან ბოლომდე ჰატეტიური ყოფილიყოს და მასთანადმე ვერც ის ცრუ ტეორია მართლდება, რომ მიმოვა თავის თავად მოეაო, . . თავის-თავად არაფერი არ ხდება ჰეეყვანსუდ; ყველგან საჭიროა შრომა, მენადინება და მეტადრე სასწერო ხელაუბრაში, სადაც ყოველს ნაბიჯს, ყოველს სიტყვას თავის განსახლავრული მნიშვნელობა და განსაკუთრებითი ახრი აქვს.

როგორც წინადავე ვსთქვათ, მიმოვური მიმოძრაობა ყოველს ადამიანს აქვს, მაგრამ აქტიონს სრულებით სხვა ნაირი, ასე რომ ვსთქვათ, მიმოვური ნიჭი ეჭირება. ზოგ კაცს სახესუდ სრულებით ვერ შეატყობ მის გულის მდგომარეობას—ეს ახსნება მხოლოდთს მიმოვურის მიმოძრაობის უჭინლობით, ან სუსტის. სახის ეკსპერსიით. ზოგი ვი მომეტეუფლათ არის დაჯილდოვებული ბუნებისაგან; ესეთიც არის აქტიონთა შორის.—ერთს უხვი მიმოვური საშუალობა აქვს, მეორე ვი მაგას სრულებით მოკლებულია. ასეთი ბუნების სიძიმე დიდს ნავლს შე-

ადგენს აქტიორისთვის და უფრო მეტი რა თქმა უნდა შრომა, ორ-კეტი მეტადანუბა ჰმანთებთ იმ აქტიორებს, რომელთაც მიმოკუთნი მიმოძრაობა სუსტად აქვთ.

ვალიკო—ა

(გაგრძელება იქნება.)

ლექსები პრეზიდი

მძინავს... შავი, ბნელი სუსხიანი ზამთრის დაშვა. თოვლ-შხაპი და სიცივე ერთად შეთქმულებსავით დედა-მიწაზედ ჯავრსა იურიან... მივდივარ მარტოდ, მივდივარ და ბოლო ადარა სჩანს. სიბნელე, გარშემო დაბურული ტყე, ოდრო-ჩოდროიანი გზა, მიუწიებულ შტოთა უეცრივი შრიალი, ხან მაშინებენ, ხან მაფნიზლებენ. ერთობ კი ვშიშობ, თუმცა გონება, ევყოველსფრიდ დაუცხრომელი, შეუდრკელი მოძღვარი ადამიანისა, არ კრთება, მაგრამ გული საცოდავად ხტის თავის ბუდეში. გული გონებას არ ემონება, გონება გულს და ეს დისონანსი, ეს უთანხმოება უფრო მაშინებს, უფრო თავბრუს მასხამს.

მივალ და მივალ!... მივალ. დადღილს დაქანცულს ფეხები არ შემორჩილება. ტანი ისე დამიძიმდა, თითქოს მთელი უზარ-მაზარი მთა მხრებს მაწევსო. ღამის წავიქვე... სიცივე, თოვლი, საზარო მყუდროება და სიბნელე რიგ-რიგათ მტან-ჯამენ. ბოლო კი არსიდ სჩანს.

აჰა უეცრად საიდღამაც სინათლემ იბეჭუტა. აი, აი ციციანათეფასავით ხან გამაჩნდება, ხან მიიღევა... მთლად გარდავიბანე, ძალ-ღონე კვლავ მომეცა, სისხლი და ძარღვი მედრავათ სცემენ. მივალ სინათლისაკენ, მივალ და ხელებს ვუპოტირებ. ენლა ყოველივე დამავიწყდა: ვხედავ ბოლოს, იმედი ისევ გამიცხოველდა... გონება ათას ნაირ სურათებს მიხატავს: აგერ მთელი ჯადობა კერას შემომსხდარან, დდიურ შრომისაგან დადღილ-დაქანცულნი, ისინი სიხარულით ვახშამს შეექცვიან, ჰხარობენ,—

მეც მიმიღეს, გვერდით მომისვს... კურთხეულიმც იყავით!..

არე-მარე კი თან-და-თან უფრო ბნელდება. მაგრამ მე მაინც მივალ; არ ვდრკები, საცაა მივაღწევ სინათლეს... დავიდალე, მეტი აღარ შემიძლიან... კიდევე, კიდევე რამდენიმე ნაბიჯი და მოვისვინებ... მაგრამ უეცრივ სინათლე განქრა... დიას, განქრა სინათლე, განქრა იმედიც! გრძობათ დამტოვეს, თვალი სინათლე დამელია... გული შემომეყარა—გონებამ მოძრაობა მოსპო!.. გამომეღვიძა.—

დიდი ხანია რაც ამ დაბურულ, შავ სუდარით მოსილ ტყეში დავდივარ... ვეძიებ გასავალს, ხელს ვუშვერ სინათლეს, მაგრამ ამაოა ყოველივე. თითქო სიზმარში ვარ, შორეულ განთიადს ვხედავ, მაგრამ უეცრივ ხელთ გამეცლება და ისევ... იელვებს სინათლე და მე ისევ მივალ და მივალ...
საიდ?!
ესეა გაციც. თუ ოდნავ მაინც იმედის შუკი მოხვედრია მას, იგი ხარობს, მაგრამ განქრა თუ არა იმედი, ჰქრება ადამიანიც!..

დედის-პირში

მოთხრობანი

არამი ლუკაძე ქაძს არ შემაგება.

(მოთხრობა თარგმნილი რუსულიდან)

20 მარტს 1872 წ. ბნელი და ქარიშხლიანი ღამე იყო; შხაპუნა წვიმა და თოვლ-ჰყავი ერთმანეთს არ აკლიდნენ. შავი ღრუბლებით შემოსილი ცა გვეგონებოდათ კოკებიდამ უშეგბსო. დინაბურლის საყრობილის ქუჩებზე ნიაღვარი მოდიოდა. შველა სულდგმული ღრმა ძილში იყო გართული, მარტო ციხის ვიწრო ფანჯრებიდამ გამობეჭუტავდა სინათლე და იქილამვე მოისმოდა ფეხის ხმა საპატიმროს მცველთა, რომელნიც სწყველიდნენ თავიანთ მძიმე სამსახურს, გააფთრებულს სტიქიას და საბრალო პატიმართაც, რომელთათვისაც მათ უნდა ედარაჯნათ ამ ავღრიანს ღამეში.

რკინის ჩარჩოებით შექმნილს საპატიმროს ფანჯარაში, ამ უდროეო-დროს მაინც კიდევ მოჩანდა სინათლე. სამკურნალოს ოთახში საწერს სტოლთან იჯდა ახალგაზდა ყმაწვილი კაცი, ექიმის ტანისამოსით. მს ყმაწვილი კაცი იქამდის ჩაპკირვებოდა წიგნს, იქამდის გავტაცუნა მის კითხვას, რომ სრულიად არა ესმოდა-რა: არც ქარიშხლის მოთქმადმუილი, არც წვიმის ფანჯარაზედ ბრახა-ბრუხი; იმასაც კი ვერ ამჩნევდა, რომ მის ლამაზს ნავთი შემოკლებოდა და ჩაქრობას აპირებდა.

შეცბ იგი სკამიდან წამოხტა, დაღლილს თვლებზედ ხელი მოისვა და წიგნის შინაარსზედ დაიწყო ხმა-მალლივ საუბარი:

— ღიახ, გათავებულაია! სრული ქეშმარიტებაა... სიღარიბეზედ უარესი ქვეყანაზედ არა მოიპოვება რა!.. „სიღარიბე სათაკილო როდიაო“ — ამბობს ანდაზა, მაგრამ ანდაზა სტყუის, სცდება... მთელი ჩემი სიყმაწვილე, სიკბაბუკის ძალ-ღონე სწავლას შევალედე და მაინც, თუ ერთი რამ სასწაულ მოქმედება არ მოხდა, მუდამ ამ შეჩვენებულს საყრობილის კვლებს უნდა შევსცქერო, აქ უნდა დავალამო ჩემი დღენი. ჩემსა და ტუსალში მარტოს განსხვავებაა, რომ მას ბორკილი უყრია და მე არა, თორემ სხვაფრივ—მეტი არაფერით გავირჩევით.

ახალგაზდა ექიმს საუბარი გააწყვეტირა სამკურნალოს მეტყვეს შემოსვლამ, რომელმაც მოახსენა, რომ მე-7-დე ნომერი მოკვდაო. მეშვიდე ნომერი!.. სხვა წოდება, სხვა სახელი აღარ არსებობს იმ უბედურთათვის, რომელთაც ხვედრი ამ საშინელს „მოსარჯულლებელს“ საპატიმროში შემოიტყუებდა. ახლად მოსულს რომელიმე ნუმერს ქვეშ წასწერდნენ ხოლმე პატიმართ დავთარში, და იმავე ნომერს საავადმყოფოში შესცვლიდნენ ხოლმე თეთრის ცარცის ჯვართ, როდესაც ტანჯულს „მხსნელი“ სიკვდილი ეწვეოდა და იხსნიდა მძაფრის წამებისაგან.

ექიმს ნეზლობინს, ასე ეძახოდნენ ამ ყმაწვილ კაცს, არ გაუოცდა ეს ჩვეულებრივი სამკურნალოს ახალი ამბავი, მხოლოდ ოდნავ უსიამოვნობა დაეტყო მის მშვენიერს სახეს იმის გამო, რომ მეტყვეს შემოსვლამ ხელი შეუშალა მის ოცნებას და ფილოსოფიურს მსჯელობას. ნეზლობინმა საჩქაროდ გავნელა ლამაზა, ვაჰყვა მსიდაჯს უკან და შევიდა სავად-მყოფოს ფართო ოთახში, სადაც რამდენსამე რიგზე პატიმართ საწოლი კრავატები იდგა. მიღწევა თუ არა იმ კრავატს, რაზედაც მე 7-დე ნომერი იყო, ნეზლობინი შეჩერდა, გადასწევა სუდარას და მიცვალებულის შეშლილს სახეს ჩაატკერდა. სიბრა-

ლულმა მთლად შეიპყრა იგი. ვინ იცის, იქნება ეს ბედ-კრული მეშვიდე ნომერი ოდესმე კეთილი და პატოსანი კაცი იყო და დამნაშავედ მხოლოდ განწირულებამ მიიყვანა სასოწარკვეთილებამდე, ბიწირებამდე.

— საანატომო ზალაში გაიტათ, უბრძანა ერთ-ბაშთ ნეზლობინმა. მე მსურს ეხლაც შეუდეგ მაგის გაქრას და დაწერილებით გამოგიკელიო ავად-მყოფობის მიზეზი.

ნეზლობინმა თითონაც არ იცოდა რათ მოუნდა ან რა საჭირო იყო ამ ტუსალის გაქრა, რომელმაც სამი კვირა იავედა და ულონობისაგან მოკვდა, — მერე ისიც ეხლა, ღამის ორ საათზე!.. მაგრამ ისა ჰგრძნობდა ამანატომიურ გამოკვლევის საჭიროებას, ჰგრძნობდა, რომ მხოლოდ ამ სახით დამშვიდებდა თავის მეტის-მეტად შერყეულს ნერვებს!

ბრძანებისა-მებრ, მსახურებმა გაიტანეს მკვდარი, დადეს სტოლზე და თითონ უკან დაბრუნდნენ. ღარჩნენ მარტო ექიმი და მიცვალებული.

№ 7 ანუ ივანე ბაზალიჩუკს ამ ათის წლის წინათ სასამართლომ გადაუწყვიტა სასჯელად სამუდამო მძიმე მუშაობა დინაბურლის საპატიმროში. მკვლელობისა და ცარცვის გამო. ამ ათის წლის განმავლობაში მან, პატიმრობით მოგზავრებულმა, ბარე ოც-ჯერაც დააპირა გაქცევა, მაგრამ ამაოდ: მაშინათვე იქერდნენ და ისეც საშინელს სასჯელს უფრო უმძიმებდნენ ამ გამბედავის ცლისათვის. უკანასკნელად სამის თვის წინეთსიკვდილისა, კიდევაც სცადა გაქცევა, მაგრამ დაიპირეს და ოც-და-ათ გირვანქიანის ბორკილით შეუქედეს ფეხები. ბაფთურებულმა ტუსალმა მეტი ვეღარ შესძლო — ლოკისათ ჩაგაზდა.

საანატომო ზალა საზარელი რამ იყო ღამით: პატარა ლამაზ ოდნავ ანათებდა უზარ-მაზარს ოთახს; თეთრს მარმარილოს სტოლებზედ მოჩანდა შევად გამხმარი სისხლის წვეთები. შანჯარასთან გასაშრობად ეკიდა გაყვითლებული კაცის ჩონჩხი; ამ ჩონჩხს, რაკი ქარი შემოუბერავდა კედელს ახლიდა და საზარელი ხრიალი გაჰქონდა.

თვით ნეზლობინიც კი, რომელიც შეჩვეული იყო ამ არა-სასიამოვნო საანატომო ზალის მოწყობილებას, უნებლიეთ მიშმა შეიპყრა: ტანში ქრუანტელმა დაუარა, კირის ოფლი დააყარა, მაგრამ დასძლივა თავის მღელვარებას, ბუდიდამ დანა ამოიღო და მკვდარს მიუახლოვდა.

საცოდავის უზომო სიგამხრე და დაკოდილი ფეხები ნათლად წარმოუდგენდნენ თვალწინ კაცსი

ტანჯვას, რაც თავის სიცოცხლეში მას გადაჰხედოდა.

ნეზლობინმა ხელიშეხა, ის იყო გულის სიგრძეზედ ჩაქრას უპირებდა, რომ მკედარი წამოიწვია და სისხლ მორეულის თვალებით მიაჩერდა თავ-ზარ დაცემულს დოქტორს.

მეშვიდე ნომერს ეგონა, რომ მისი გაცოცხლება გონებას შეურყევდა ექიმს, საანატომიო სტალი-დამ ძირს გადმოეშო და გაღებულს ფანჯარას ეცა, მაგრამ ტყუილად: აქაც უმტყუნა ბედმა. თავისი განზრახვა, რომლისათვისაც ზეზეურად ჩამოხმა, თავი მოიკვდნურა, ამდენი სასოდნარკვეთილება და იმედი გამოსცადა, არ აუხდა. ნეზლობინმა გული შეიმაგრა, გამოუდგა მას და სწვდა კისერში. მრთი იატაკისაკენ ეწვოდა, მეორე—ფანჯრისაკენ. სიცოცხლისა და თავისუფლების წყურვილმა დაქანცულს პატიმარს ლომის სიმხნევე მიანიჭა: დაუწყო ახალგაზდა ექიმს ბრძოლა, ჯერ არაფერში უეარდებოდა, და სკდილობდა როგორმე თავის მხსნელ ფანჯარამდის მიეღწვია. მაგრამ განა შეიძლებოდა, ეს არა თანასწორ ღონის ბრძოლა დიდს ხანს გარძელებულიყო? რამდენიმე წამის შემდეგ ტუსალი წაბარბაცდა და წაიქცა. ნეზლობინი მას ზვიდამ დააწვა, არ უშვებდა.

— ტყუილად სკდილობ, შენ მე ვერ წამიხვალ, საზიზღარო! უთხრა ნეზლობინმა დაქანცულის ხმით. ხომ იცი, ერთი რომ შეეყვირო, მაშინათვე მცველები შემოირბენენ. სჯობს მითხრა: რამ მოგაფიქრებინა გაქცევა, რა საჭიროა შენთვის განთავისუფლება, რისთვის გინდა იგი? თუ გულ-ახსნით მიამბობ—მე უკანვე დაგაბრუნებ საავად-მყოფოში და ეუბრძანებ არა ვითარი სასჯელი არ მოგცენ...

— ლეთის გულისთვის, ექიმო, გამიშვით გავიქცე... თქვენ ხომ ახალგაზდა და კეთილი კაცი ხართ, შეიბრალეთ ჩემი სიბერე ამდენის ხნის წამება... მაგიერს სიკეთეს ლმერთი გადაგიხდის...

— ხომ არ გაგიჟდი! ნუ თუ მართლა გგონია, რომ მე შენ გაქცევის ნებას მოგცემ?

— ცოდვა-მადლი იქონიეთ, ექიმო, — ჰქვენსოდა ბაზალჩუკი და ათას ნაირათ იკლანკებოდა მის ქვეშ. მოიგონეთ რამდენი ტანჯვა გამომივილია ამ ათის წლის პატიმრობაში... ხელს ნუ უშლით ჩემს გაპარვას, რომლისათვისაც მე ამდენი ხანი ვემზადე, ღონე და ილაჯი გავიწყვიტე, ოთხი-ხუთი დღეობით ლუკმა დაიკეთეთ... აბა შემომხედეთ—ცარიელ კანში ვახვევივარ!. მაფიცებთ ყოველივეს, რაც-კი ძვირფასი მოგებოვებთ—გამიშვით, დამისხენით ამ ჯოჯოხთილად!..

ნეზლობინი დაფიქრდა, მას შეებრალა ეს ცოცხალი მკედარი და ბოლოს უფრო რბილად ჰკითხა: — აბა ერთი მითხარ: რას აქნევ განთავისუფლებას, შენ, მოხუცებული, უძლური, ღარიბი?..

— თქვენა მკითხამთ—განთავისუფლებას რას აქნევო? რო იკოდეთ რისთვისა მწყურის იგი—მაგ კითხვას არ მომცემდით!..

— თუნდა კიდევ გაჰქცეულიყო, დაჰძლოდი მთავრობას, მაინც კიდევ ხუთ-ექვს დღესაც ვერ ბასძლებდი სიმშლი ბოლოს მოგიღებდა.

— მე მომიღებდა სიმშლი ბოლოს! — სცდებით, ექიმო, მე თქვენზედ მდიდარი ვარ.

— ჩემზედ მდიდარი! შენ ვინ გითხრა, რომ მე მდიდარი არა ვარ? — ბაჯაერებთა ჰკითხა ექიმმა.

— ნამდვილად არ ვიცი—გაქვსთ თუ არა შეძლება ან სულ რამდენია ნაღდი—მე მაინც ვიმეორებ, რომ თქვენზედ შეძლებული ვარ, განაგრძო ბაზალჩუკმა.

— ძარგი, გეყოფა! მიჰარჯას თავი დაასხე, უთხრა ნეზლობინმა. შენ როგორც გეშჩნევა, გინდა თაბრუ დაშასხა შენის ზღაპრულის მოთხრობით, გამატუტუტო... შემისყიდო.— იმისთანა სულელიც ნუ გგონივარ, ეგენი დაგიჯერო!

— ლმერთს გაძლევთ თავდებათ, რომ მდიდარი ვარ, მეტის მეტად მდიდარი—საჩქაროდ წარმოსთქვა ბაზალჩუკმა და შეამჩნია ნეზლობინს ამ სიტყვების ზედ გავლენა. ბამიშვით და ჩემ სიდიდრეს შუაზედ გაგინაწილებთ.

— ბაჩუმი, შე საძაველო! დაუყვირა ნეზლობინმა. ადექ, გასწი საავად-მყოფოში!.. შენ არ გეუბნებიან!..

— ექიმო, ძლივს ამოიხრინწიალა მეშვიდე ნომერმა, ნახევარი მილიონი მაქვს.

ნეზლობინის ხელი რალაცა ძალამ მოაშორა ტუსალის კისერს, იგი გაეშვა და თანაც უნებლიეთ გაიმეორა:

— ნახევარი მილიონი! და იმავ წამს გონს მოვიდა და შეჰყვირა: რას მიშერები, შე წყეულო! მასხარად მიგდებ, თუ რა ამბავია? წადი თორემ ამ წამსვე ყარაულებს დაუძახებ!..

— თუ ჯვარ-კმული ძრისტე ვახსოვთ—ცოტას ხანს კიდევ მომისმინეთ, შევედრა ბაზალჩუკი. 1862 წ., პოლშის აჯანყების დროს, ერთმა მდიდარმა გრაფმა თავი დაანება მამა-პაპეულს მამულს, რომელიც დიდაბურლიდამ ოცს ვერსზე მდებარეობს, შეკრიბა ყოყოველივე სიმდიდრე და გაიქცა. მე და ჩემმა აშხანაგმა ეს შევიტყეთ, რადგანაც იმ გრაფის მოსამსახურენი

ვიყავით, გავეკიდეთ უკან, დაწინაურდით, ჩაუსაფრ-
 დით გზაში და მოეკალით. ბრავის სიკვდილის შემ-
 დევ საშს ღღესაც არ გაუელია, ჩვენ დაგვიქირეს.
 მაგრამ ჩვენ მაინც მოვასწართ და ნაცარცი
 ტყეში დავმარხეთ, ე. ი. ღვინის მარჯვენა ნაპირას,
 სასაფლაოზედ, „წითელს ეკლესიას“ რომ ეძახიან,
 იმის ტრაპეზის პირდაპირ, ორ ნაბიჯზედ მოშორე-
 ბით. ჩემმა ამხანაგმა ორი წელიწადია რაც თქვენ
 ჰქირე წაილო ამავე საპრობილეში და ეხლა მე...
 მარტო მე შეკუთენის ის სიმდიდრე.

— სტყუი! წასცდა ნეზლობინს.

— მაცხოვარს გეფიცებით, რომ რაც გითხარით
 ნამდვილი ჭეშმარიტებაა! შეჭკივლა ბაზალჩუ-
 მა და ნეზლობინია ფეხთით დაეშვა.

— საზიზღარო, სულ-მდაბლო მკვლელი! უყ-
 ვიროდა მას ერთს ადგილას გაშეშებული ნეზლობინი.

— მქიმო, ოღონდ გამიშვით და მე არას შე-
 გეცილებით, ნახევარსავე მილლიონს თქვენ მოგ-
 ცემთ!

— სულ რო მე მომცე, შენ რალა დაგრჩება?
 მაშინ რალა საჭირო იქნება შენთვის თავისუფლება?

— რაც დაგრჩება—ჩემთვის ისიც საკმარისია;
 ფულს გარდა ბრავს ჩემოდანში ერთი ყუთი ეუზო-
 ენოთ, თვალ-მარგალიტითა და ძვირფასის ნივთებით
 სავსე.

ნეზლობინმა თავზედ ხელი იტაცა, გეგონებო-
 დათ საზარელი აზრი ამ გეგარად უნდა მოიშო-
 როს თავიდაპირ და სახეზედაც უზომო ტანჯვა ეხატე-
 ბოდა.

— არა, არა არა! დაჩუმდი, შენა სტყუი...
 ნულარას მეტყვი, არაფრის ვაგონება არ მინდა!..

— მქიმო, ექიმო!

ნეზლობინი მას ყურს არ უგდებდა, სირბილით
 გამოქანდა, ეცა გასაფლ კარებს და საშინელის ხმით
 დაუწყო მკველებს ძახილი. ორი-სამის წამის შემდეგ
 მოახლოვდა ჩქარი ფეხის ხმა და იარაღის ჩხარა-
 ჩხური...

შართათ გავლო საანატომიო ზალის კარები,
 მოისმა თოფის ხმა და ამავე დროს ვილაცის სიცო-
 ცხლე მოკლებული გემაი მძიმეთ დაეშვა ხის იატაკ-
 ზე... ერთმა მკველთავანმა შემოიბრინა თუ არა.
 დანახა, რომ ფანჯარაზედ ვილაცა მიბობლამს, გაუ-
 წოდა თოფი; ნიშანში ამოიღო და ესროლა... ტყვია
 სწორეთ ბეჭში მოარტყა ბაზალჩუკს, რომელმაც მო-
 გუწო დროს ექიმის მოშორებისა მოასწრო ფანჯარა-
 მდებარეობდა. (შემდეგი იქნება.)

ხალხური პოეზია

* * დაფანტულს * * ფეტვის მარცვალს,
 ვერვინ აკრეფს წიწილის მეტი,
 მე და შენს სიყვარულსა
 ვერვინ გაჭყობს სიკვდილის მეტი.

* * ვაი გოგოვ, დარიაო,
 შენგნით გული მკვდარიაო,
 მე და შენი სიყვარული
 დედი შენის ბრალიაო.

* * იორი ადიდებულა,
 მოუკვდია ხერგებია;
 გოგოვ, შენ რომ სიტყვა მითხარ,
 დამანტკრივა ფერდებია.

* * ღამაზო შენსა ხვევანსა,
 დიდი ამიწუდა პერანგსა,
 იპოვნე, გამომიგზავნე
 შენი ძმებისა ღხენსა.

(შეკრებილი რ. მირზანელისაგან)

* * დადამდა ჩიტი დადონდა,
 გათენდა გაიხარაო,
 მეგრელს ცხენი მოეწონა,
 მაშინვე მოიპარაო!

* * ამდენი ღაპარაკითა
 ენას აღარ აქვს სისველე,—
 დვთის-მშობელიო, გეხვეწები,
 წმინდა გიორგი, მიშვედე!

(შეკრებილი პლატონ ჩინჩალაძისაგან)

* * ვაი დედის ჩემის დმერთსა,
 ხმა ავვირია ხველამა,
 ერთმანეთი შეგვაძულა—
 სხვა-და-სხვა მტერის ენამა;
 ერთი წიწილი გაგვანდა,
 ისიც მოგვტაცა ძერამა!..

(შეკრებილი სოსტოისაგან)

ყ ა რ ყ ა ტ ი

(თარგმანი)

მრთს საბძელზედ, ჰაგბიულის მდებარეობაში ზელანდიაში, თავის ბუდეზედ იდგა პარყატი დი ჩაფიკრებული უყრებდა თავის მეგობარს, რომელიც სამის ბარტყით ჰაერში სხვა-და-სხვა რიგათა ჰკრავდნენ კამარასა, აჩევედა შეილებს უფრო ხანგრძლივ ფრენასა. მზოში საბძელის მახლობლათ, ახალ-გაზა-და ოცდა ორი წლის მემამულე ჰერდ მროტე, პო-ვოზაზედ დაყრდნობილი, უყრებდა ხან ჩუმი პარ-ყატ-მამას ხან იმის ცოლსა და ბარტყებსა. „ოქვენ ბედნიერნი ხართ, გაიფიქრა ჰერდმა;—ნეტავ შესაძ-ლებელი იყოს თქვენთან ერთად გაფრენა ჩრდილო-ეთისაკენ! მოხუცებული პარყატი და იმისი კეთილი მეუღლე ალბათ ისე კარგათ იცნობენ ხეოპსის უზარ-მაზარი შენობას—პირამიდს და მემონის ობელისკ-სა, როგორც მე ჩვენს სოფლის ძველ სამრეკლოსა; შესაძლებელია განა ცხოვრება ამაზედ უფრო პო-ეტური იყოს, როგორც ეს მოგზაურობა? აი ნამდ-ვილი ბედნიერნი, ბრძენნი ბრძენთაგანნი; დღესა სცხოვრობენ სამხრეთის მინდვრებზედ, რამდენიმე დღის შემდეგ გამგზავრდებიან ნილოსისაკენ, ასე შგონია, რომ ამათ მთელს თავიანთ სიცოცხლეში არა ჰსურთ ნახვა სიკვდილის სურათისა, მაგალითად ზამთრის სურათი, ეს სიკვდილის ემბლემა. მის შეუძ-ლიან დასახელოს ხალხი, ჩამოთვალოს ქალები, რომელნიც უნახავს ამ მოხუცებულ პარყატს... რო-გორც ეხლა; გაცხებული, შურის თვალთ შეცყუ-რებ მე მას, სწორეთ ამავე რიგათ რამდენიმე დღის შემდეგ დაუწყებს ყურებას რომელიმე ასული ძელ-ლახისა, ბაღის ხეივანიდამ დაუწყებს ცქერას თვით ოდილსკა და გადიხდის თავის ჩადრს, რომ უფრო უკეთ გაშინჯოს სამხრეთის სტუმარი, მაგრამ ეს იმი-სი უკანანქნელი ღონის-ძიება რასაკურველია ამაოთ ჩაუვლის, რადგანაც პარყატი როგორც კეთილი ქნა-რი და მამა მრავალ რიცხოვანის სახლობისა, მსწრაფლ გაექანება საზარდოს საშოვნელათ უფრო თბილ ქვე-ყებში! ახალგაზდა კაცს გაელიმა ამ ფიქრებზედა და ხელახლად შეხედა პარყატსა.—მოხუცებულო გზაე-რო, უთხრა იმან, მე ძრიელა მსურს მოგაბა ფეხზედ სასიყვარულო წერილი; შეიძლება შენა გკონდეს პლატონიური დამოკიდებულება ნილოსის ოდალიკ-თანა, და გარემის მშვენიერება, რა დაინახავს წე-რილს, უბძანებს შენს დაქვრასა და გულის ძგერით შეიტყობს, რომ შორს სამხრეთში იმას ჰყავს უცნო-ბი თავყანის მცემელი.

ამ დროს ეზოში გამოიარა მუშამ.

— აქ მოდი, იენს, დაუყვირა ბატონმა, და როდესაც მსახური მიუხანლოვდა ჰკითხა: იენს, შე-გიძლიან დაიჭირო ავერა, ის მოხუცებული პარყატი მაგრამ ისე კი, რომ არაფერი აენო?—აბა ბატონო, წაიღულუნა მუშამ, მე ამას ვერ გავებდამ; ეს პარ-ყატი ისე ხმარობს ნისკარტს, როგორც შუბსა; ამას წინეთ მაგას მოეწადინა ჩვენი ეზოს გაშინჯვა, ჩამო-ფრინდა ეზოში და შევიდა საბძელშია; ამ დროს თქვენ პაულს უნდოდა დაეჭირა მაგრამ, ისე ღონიერათ უკბინა მუხლში და ხელში, რომ პაული ღრია-ლით უკუ იქც.

მაშ საბძელშიაც შედის? ჰკითხა ჰერდმა და რო-დესაც მუშამ დაარწმუნა, უბრძანა როდესაც პარყა-ტი შევა საბძელში, დაეკეტა კარები და შეეტყობი-ნებინა მისთვის.

რამდენიმე დღის შემდეგ პარყატი ჰერ-დის ხელში იყო; ზედ ბადე გადაფარებულს, პარყატს ჰერდი აბამდა ფეხზედ პატარა ჯაკვით მედალიონსა. მედალიონში ჩადებული იყო პატარა ქალაღი ინ-გლისურს და ფრანგულის ენით დაწერილი: „სამხ-რეთის ნაძვი მოკითხვას უძღვანის ჩნდაილოეთის ბესსა.“ ამის ქვეშ ჰერდმა მიაწერა თავისი სახელი, საცხოვ-რებლის ადგილის სახელი და რიცხვი; პარყატი ძრიელა ბრახდებოდა და საშინელია ჰკბენდა თავის დამპყრ მუშისა, მაგრამ მოშორდა თუ არა მუშა, პარყატმა მყისვე შეფრინდა საბძელზედა. იქ ცდი-ლობდა ფეხიდან მოეშორებინა როგორმე მედალიო-ნი, მაგრამ რადგანაც ვერ შესძლო მეორე და მესამე დღეშიდისინ პარყატი უკვე შეჩვიდა და მედა-ლიონის ტარება აღარ ეჩოთირებოდა.

აგვისტოს დასასრულს პარყატი თავის ჯალა-ბობით თბილ მხრებში გაფრინდა.

— დაბრუნდება პარყატი ჰაგბიულში, თუ შე-მოგვიწყრება მისი მშვილობიანობის დარღვევისათვის, ეკითხებოდა თავის თავს ჰერდი, ამ კითხვის პასუხი იმან მიიღო გაზაფხულზედ. მარტის მიწურულს ხანებ-ში, ერთ დღილას, როდესაც ჰერდი თავის ოთახში ფანჯარასთან იდგა, დაინახა დაბრუნებული ელჩი სიყვარულისა, რომელიც სიამაყის გამომეტყველებით ათვლიერებდა თავის ბუდესა, ჰერდმა წამოაველო ხელი ღურბენდს და ფრინველს ცქერა დაუწყო; სია-მოვნების ხმა ამოჰსქდა ჰერდის გულიდგანა; მედა-ლიონის მაგიერ პარყატს ფეხზედ უჩანდა მოგრძო, პატარა წითელი ქისა. ღილის სიამოვნებით დაიქვრდა ეხლა ჰერდი პარყატს, მაგრამ ვაი თუ ამით დაეფრ-თხო პარყატი და შემდეგ ამ გვარს წერილების წამ-

დებ-მომტანს ვერაფრით—ვერ მიიკარებდა თავისთან. ამიტომაც ჰერდმა ორი თვე მეტი უცადა, ვიდრე უფრო მოხერხებულ დროს ჩაიგდებდა და მხოლოდ მაშინ ელირსა შარყატის საბძელში შეტყუება. ამჯერათ ფრინველი ისე აღარა ცდილობდა თავის განთავისუფლებას, როგორც პირველ დროსა, იგი თითქოს მიხვდა, რომ არაფერს დაუშვებდნენ და თუმცა ნისკარტით ყველას სცემდა, მაგრამ თავის გამოსახსნელათ კი არა, მხოლოდ ბაყაყების ჩასაყლაპავად რომელთაც პირში აძლევდა მუშა იენსი. მით წამს ქისა მოჰსწნეს; ჰერდი შევიდა ოთახში, გახსნა ქისა და შიგ ნახა პატარა ქალაღი ინგლისურის ენით ნაწერით: „სამსრუთის საძეს გუფითადი მოკითხვა სრდილოეთში შემოტანის ბზის შტოსაგან.“ და შემდეგ: „ბენარესა, კუტნი—ბუნჯადი, 2 იანვრის 1875 წ.“ მაგრამ არაფერს სახელი კი არ იყო. მაშ შარყატი აფრიკაში კი არა, მხოლოდ მდინარე განვის ნაპირებზედ ყოფილა და ოდოლისკა კი არა მიგებს პასუხს მოკითხვად, არამედ ინგლისელი—ანუ როგორცა სჩანს, რადგანაც იგი იწოდებს თავს „ბზის შტოთა“—შოტლანდიელი ქალბატონი! ვსწუხვარ, რომ იმათ არ გამოაცხადეს თავიანთ სახელი, გაიფიქრა ჰერდმა მწუხარებით,—მაგრამ არა უშავს-რა. ეს უფრო საინტერესოა!

შარყატმა შემოდგომამდე ჰერდის მოკითხვა წაიღო, მხოლოდ გაზაფხულზედ ისევ მოუტანა პასუხი ბზის შტოსაგან, მაგრამ ამჯერათაც ჰერდმა მიანიც ვერ გაიგო სახელი თავის მეგობრისა, მხოლოდ პატარა სახელმძღვანელო რუქის შემწეობით და თავის შესაფერ ლექსიკონით იმან აღმოაჩინა, რომ ძუტნი—ბუნჯალი—ეს პატარა სოფელია ბენარესის მახლობლათ.

როდესაც შარყატმა, ვიდრე იგი წამლებ-მომტანის როლს ასრულებდა, ჰაგბიულში მესამედ მოფრენის დროს აღარ მოუტანა ჰერდს ქისა, იგი ძრიელ შესწუხდა, მაგრამ იმით ანუგეშებდა თავის თავსა, რომ უეჭველია ქისა გზაში დაკარგაო. ბზის შტოსთან მიწერ-მოწერის იმედი კიდევ ჰქონდა.

ამავე წელს კათათვეში ჰერდის სასახლის წინ გაგბიულში გაჩერდა დაქირავებული ეტლი, რომელიც, როგორც ეტყობოდა, მახლობელ ქალაქიდგან უნდა ყოფილიყო. მტლიდგან გამოვიდა შუახნის, ქალარა შერეული კაცი და შევიდა სასახლეში. ჰერდი უცნობის დანახვზედ, გამოეშურა მისაგებებლათ, შემდეგ ერთმანეთის მისაღმებისა მოხუცებულმა ჰკითხა ინგლისურს ენაზედ, აქეს პატივი თუ არა ჰერდ ბროტის ხილვისა, და როდესაც ეს დამტკიცებით

გაიგო, მაშინ მოხუცებულმა გაუწოდა ხელი ახალგაზდა კაცს და ღიმილით დაუწყო ლაპარაკი:

— თუმცა ჩვენ არ ვიცნობთ ერთმანეთს, მაგრამ ჩვენ კი ძველი ნაცნობები ვართ, ბატონო ბროტე, მე მოვდივარ ბენარესიდგან, მე ედვინ-შაკ-ნარი ვარ, გადაყენებულ პალკონიკი.—ბროტი ვაოცებულნი უყურებდა მოხუცებულს; ეს ხომ არ არის ბზის შტო? გაიფიქრა ჰერდმა.

— თქვენ გაკვირვებული ხართ, ბატონო ბროტე, სიცილით უთხრა პოლკონიკმა, თითქოს იცნობდა ბროტეს აზრები, მაგრამ დამშვიდდით, მე ბზის შტო არ გახლავართ, თქვენგან ასე რომანტიულათ პატივცემული; მე დიდი გაჯავრება მმართებს, რადგანაც თქვენ, ჩემთან უცნობმა, აგერა სამი წელიწადია მიწერ-მოწერა გამართეთ ჩემ ქალთან; მაგრამ მე მსურს მოწყალე ვიყო, მით უფრო რომ მე თითონა ვარ დამნაშავე ამ გაუგებრობაში. სამი წლის წინათ მე თვითონ ვუბრძანე შარყატის დაქვრა, რომელიც ყოველ წლივ ჩემ სახლში მოფრინდებოდა ხოლმე, მაშინათვე მივეცი ნება ჩემს 15 წლის ქალს პასუხი გამოეგზავნა თქვენი მოკითხვისათვის, დიან, ყმაწილო კაცო, მე კოპენჰაგენში მიმავალმა შემოვიარე აქეთ, რომ პირის-პირ გამეცნო ის კაცი, რომელიც ჩემს მწუხარების დროს, ცოლის სიკვდილის შემდეგ, ყოველ წლივ უგზავნიდა მეროპიდაშ შორეულ ინდოეთში სასიამოვნო, პოეტურ თაყვანის ცემას ჩემ ქალსა.

მოხუცის გულ-ახსნილ ლაპარაკმა დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა ჰერდზედ; მან გულ-წრფელად მიესალმა მოხუცებულს.—შემდეგ ნიშნათ მათ ერთმანეთის მეგობრობისა დალიეს ერთი ბოთლი ღვინო, ბოლოს პოლკონიკმა მოიწადინა, ენახა ფრთიანი ელიჩი, მაგრამ შარყატმა ამით სრულებით არ მიაქცია ყურადღება; იგი გართული იყო ბუდის კეთებაში თავის პატარა ბლარტებისათვის.

ბამოამშვიდების დროს ჰერდმა შეიტყო, რომ პოლკონიკი მდის თავის ქალით ძაპენკაგენში, სადაც აპირებდნენ საკმაოდ დიდხანს დარჩენას თავის ნათესაებთან. ამათან პოლკონიკმა სთხოვა ჰერდს, რომ ენახა ისინი; ამის შემდეგ ძველი მეგობრები, გაშორდნენ ერთიანეთს.

რამდენიმე კვირის შემდეგ ჰერდი გაემგზავრა ძაპენჰაგენისაკენ, იმას უნდოდა იქ რამდენიმე დღით დარჩენილიყო და ეს რამდენიმე დღე რამდენსამე კვირათ გარდაიქცა. ბაბიულში მოვიდა ამბავი, რომ ჰერდი დანიშნულა პოლკონიკის მდინე შაკ-ნარის ქალზედაო. მალე დაბრუნდა, თვითონ ჰერდიც,

რომ მიეცა განკარგულება საკირო მორთულობისა და სახლის მოსამზადებლად. შემდეგ ჰერდი ისევ პო-პენჰაგენში დაბრუნდა, ხოლო შემოდგომაზედ თან მოიყვანა მშვენიერი ქერა-თმიანი, შავ-თვალემა ცოლი, რომლის მშვენიერ სახეს სრულებით ვერ შეატყობდით, რომ იგი აღზრდილ იყო ინდოეთის ტაძრების ნანგრევთა ჩრდილის ქვეშ—ბენარესში.

მოხუცებულმა ელჩმა ახალგაზდა ცოლ-ქმართან კიდევ რამდენიმე წელიწადი იცოცხლა აგბიულში, მაგრამ აგერა აგვისტოში შარყატის სახლობა ჩვეუ-ლებისამებრ გაფრინდა თბილ ქვეყნებში, მხოლოდ იგიი დარჩა მარტოდ საბძელზედ. შარყატი დაღვრემი-ლი იჯდა ბუდის მახლობლათ... მესამე დღეს დილით შარყატი იპოვნეს მკვდარი ბაღის ახლოს. ჰერდ-მა, ცოლმა და ექვსი წლას მდენმა დამარხეს შარ-ყატი ბაღიანში სახლის უკანა. მედალიონსა და წი-თელ ქისას ცოლ-ქმარი ბროტენი მთელს თავიანთ სიცოცხლეში ინახავდნენ ბრილიანტსა და ძვირფეს-ნივთებთა შორის.

ველის-ცინელი

სად რა მომხდარია.

* * ამ დღეებში შარისის მუნიციპალიტეტს უმო-ვნია ერთი ფარად: საინტერესო ქალაქები, რომელია-მაც სჩანს, რომ 1808—1832 წლამდე შარისში დაუ-სჯიათ სიკვდილით: ჩამოდრობით და თავის მოჭრით, შვიდი თას ახი ორმოც და სამი კაცი და ქალი. ესე იგი, ყოველ წელიწადს გელიოტინას სოცდა 217 კაცსა, ეს საინტერესო ქალაქები თურმე უგუთნის გამაჩნადს ჯალათს ხნსონს, რომელიც 25 წლის განმავლობაში შეესახის რქს თამაშდა, ხოლო საქონლის მაგიერ კაცებს აგდებებდა თავებს. თუ საფრანგეთში მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისში ეს ხდებოდა, ნეტა რა ნაირი „კა-ტას სოცდა“ უღა ყოფილიყო სხვა სახელმწიფოებში?!

* * საკვირეო ჩვეულებები არსებობს საფრანგეთ-ში. მაგალითად, ამ დღეებში ერთი აქაური არტილერიის პოლკოვანიკი თოფ-მალის სარდაფებსა ათვალიერებდა. შევიდა თუ არა ერთ სარდაფის ეზოში, დარაჯად დაეუ-ნებულ სალდათმა მკაცად შეჰყვირა.

— შესადექ?

პოლკოვანიკმა გაიღა.

— როგორ ჰბედავ შე ბრავო?

— ბ—ნო პოლკოვანიკო, აქ აღკრძალულია ციკა-რების წება: პოლკოვანიკმა შეისვე გადაგდო ციკარა და კმაყოფილებით უთხრა:

— ყოჩაღ, ასე უნდა მოიქცე ყოველთვის ხოლ-მე, შენი თანამდებობის აღსრულების დროს, სთქვა ეს და შევიდა სარდაფში. სალდათმა აიღო პოლკოვანიკისგან გადაგებული ციკარა და არსიანად დაიწყო ციკარის ბო-ლებს!...

* * * რუსული გაზეთები გვაუწყებენ, რომ ერთს სოფელში სცხოვრობდა ბებური გლეხი თავის ცოლით და მოზრდილ ვაჟით. საწყალი ასალ-გაზდა უმაწვლილი ვერ სწავლას შესდგომია, მაგრამ სასოფლო სკოლას და ისიც გლეხს, ახა რას მისცემს. სწავლისათვის თავი და-უნებებია და დაუწვია მუშაობა ქარსნებში, მაგრამ ვინ არ ირის ქარსნების აშავი? მუშას იმოდენს ეძლევა, რომ შიმშილით არ მოკვდეს. ამის შემდეგ შეიღეს გადუწვე-ტნია ამერიკაში წასვლა და წასულა ვადეც; ერთი ორი წელიწადი მშობლებს შეიღისაგან წერილები მოსდიოდათ, მაგრამ რამდენიმე ხნის შემდეგ ესეც მოისპო. დედ-მამა ბუერს სწუსდენ, მაგრამ მწუხარებით არა გამოვიდა-რა. ცოლმა ქმარს დაუწყო ეკედრება: სულ შენ ხარ დამნა-შავე, რომ ვანიუმა გადაიკარგაო ერთს დღეს მოხუცებუ-ლი მამა ტყეში წავიდა და დილით ხეზედ ჩამოხრწობი-ლი იპოვეს. საცოდავს მამას დარდისაგან თავი ჩამოუხ-რჩავა. თუ არის სადმე ვადეც მამობრივი სიყვარული, მხოლოდ დაბად ხალხში, „სარისსოგანებში“ მაც გვარ გრძობას სამთლით რომ კებოთ, მაინც ვერ იპოვით!...

* * * ამ დღეებში ევიმარში გასხნეს ვოლკანგ-გეტეს მუზეუმი. მთელი გერმანიის განანთლებული სა-სოგადოება დასწრობია მუზეუმის გასხნის დროს. ორ-გეტეს დაუკრავს გამაჩნადის კომპოზიტორის ლისტის ჰიმნო, დასწრელი გეტეს სიტყვებზედ, რომელიც ჰოქტმა წარმოქვა სიკვდილის უამს: „სინათლე მომეცით, მეტი სინათლე!“—

კვირიდან კვირამდე

* * * როგორც შეიტყუეთ ამიერ კავკასიის რეინის გზის მმართველობა ამ ცოტას ხანში შეუდგება ივლისის შენობას, რომელიც ერთი ადგილიდან მეორეზედ ადგილი გადმოასტანს იქნება სსვა და სსვა საჭიროების დაგა-რად.—

* * ს. სედეურეთიდან გატყობინებენ, რომ ზოგერთ სტენის მოყვარულ ქართული წარმოდგენა გაუმართავთ, სსკათა შორის წარმოდგენაში მონაწილეობა მიუღია ჩვენს ნიჭიერს არტისტი-ქალს ნ. გაბუნია-ცაგარლისას. უთამაშნიათ ვადევილი „ბაიუში“ და ერთ მოქმებს კომედია „სანუმიდან“ ორივე ჰიუს კუთნის ჩვენი პატრიარქის მწერლის. ავ. ცაგარლის კალამს.

* * უწყობას და ძველ რბილად გარყვნილობას ბოლო არ აქვს ამ ჩვენს ქალაქში. ამ დღეებში, როგორც გაზ. „ნორ—დარი“ ამბობს ერთს ვიღაც მოხუცებულს გატარს თავის ახალ-გაზაფხულის და, თხოუბრების წლის ქალი, გაუპატიურებია!...

* * როგორც შეიტყუეთ თიონეთის მხარეში დიდი სეტყვა ეოფილა. სსკათა შორის ძალიან დაუზიანებია ს. ახმეტას და სსკა ახლო-მხლო სოფლების ვენახებო.

არითმეტრიკული გამოცანები

ერთი კაცი ეკლესიაში შევიდა და ღმერთს შესთხოვა, ღმერთო! რაც ჯიბეში ფული მაქვს იმდენიც მამუცი და მე შენ 1 მ. და ათი შაურის სანთელს დაგინთებო. ღმერთმა აუსრულა თხოვნა და იმანაც 1 მ. 50 კ. სანთელი დაანთო და გამოვიდა. მეორე საყდარშია ეს თხოვნა გაიმეორა; როცა ღმერთმა აუსრულა კიდევ და 1 მ. 50 კ. სანთელი დაანთო... წავიდა მესამე საყდარში, შევიდა თუ არა იქაც შესთხოვა: იმდენი მამუც რამდენი ჯიბეში მაქვსო და სანთელს დაგინთებო. ღმერთმა მესამეთ აუსრულა თხოვნა. კაცმა მანეთ ნასკვარის სანთელი რომ დაანთო ჯიბეში აღარა დარჩა რა. კითხვა: რამდენი ჰქონდა ამ კაცს ფული, როდესაც პირველ ეკლესიაში შევიდა?

სიტყვების გამოცანა.

აიღეთ სახელი იმ მომართულებისა, რომლის საშუალებითაც წყალი ერთს ადგილს გროვდება, მოკვეთეთ ამ სიტყვას წინ უხმო ანო, დაურთოდ ბოლოს ა, ამას მიუმატეთ სახელწოდება იმ ადგილისა, სადაც წყალი ერთხელ შეგროვილი უძნავდა სდგას და ეს სიტყვა ორჯერ გაიმეორეთ წოდებითის ბრუნვითა, ამას კიდევ მიუმატეთ სიტყვა, რომელიც პირველი ხარისხის ნათესაობას

ნიშნავს: ეველა ეს შეადგენს სახელს და გვარს იმ კაცისა, რომელსაც ეს ეველა განათლებული ქართველი იცნობს.

ზმების შედგენა

შეადგინეთ ზმა შემდეგ სიტყვებზედ, მაგრამ ისე რომ სულ არ იხმაროთ არც საყუთარი სახელები და არც უცხო ენის სიტყვები: ადამიანი, ტასო, ჯანი, გალია, ჯორი, კიბი, ფოთი და სანდრო.

ახსნა ხალხური გამოცანებისა

- I. ღამურა. II ნარდი. III ყანის მკა.
- VI იოახე ნათლის-მცემელი—

ახსნა სიტყვის გამოცანისა.

შოთ(ა) ა—რუსთა—ველი შოთა რუსთაველი
 გამოცნეს: ლიზა—ყ—ამ;—მასილი—შ—
 და მათიკოსა—მა.

ახსნა არითმეტიკული გამოცანისა

ქათმის გამოდევებს ყვანდა სულ 15 ქათამი, პირველს მისცა 8, მეორეს 4. მესამეს 2. და მეოთხეს 1. გამოიცნეს: კოტე ნასიძემ და მიხეილ ყ.

კინტოურნი წერტილი

ძმაო ხახხახან!

მამარჯობა, ძმაო ჯან!... როგორ გუნებავედ ბრძანდები? მივიღე შენი ზეითუნის წერილი, გაბერილხარ თუთიყუშივით და რაც-კი ზვედენიაში ლოცვა-კურთხევა გისწავლო, დაგიგროვებია ერთად და გამოგიგზავნია. ჰა, რას ჩამოგიშვია ცნებრ-პირი უხეირო ჯორივითა, შენი პატრონიცა და... რას იმტვრევი მოსკოვის სუბარივითა! ეიცო, შეილო, გიცნობ, რა გველოცა ხარ! კარგია, კარგი, სიფათ-შავი ნუ იქნები და—რას ჯავრობ, რომ ჯავრობ! ჩემს წერილზე მოგიწერია, რომ ჰკეაზედ მოდი, ტენის კოლოფში მარტო ქარი ნუ გიბერავსო. რა დროს სიყვარულია, ამ დროებას შენგედო... და შენ-კი გაგიფრენია და ჰაი-ჰარა უშტევილი...

რაში მოგეწონება! აფსუს ღიბიანა სოლომანას ტიკო, რომ მყავე კვასით აგავსეს! აბა, რა, ძმაო, შენ ფეხებზე გკიდია მთელი ღუნია, შემძრეალობარ მიტყვას ვენახში და ელი ვახსი წვეწვს: ქალაქში ჩამოდი, ერთი ჩამოიხედე, რაამბავია და... ქრელი ჰვბღბღით რომ დაკუჭკუჭობენ მარგალიტის მარგალიტის მარცვლები. მართი შეხედე მათს მუწრაზს, იმათ იერსა და... შლიაპა წითელი, ბათინკები ყვითელი; ტიურნური ლურჯი, ქობა მწვანე, ჩულქები თეთრი, თვალები მაცვლი, თმები გიშერი, კბილები მარგალიტი, ტანი კიპაროზი, ლოყები ლაქვარდი... შეხედე და თვალ-ნაკრავსავეთ ვახში, დაიგრიბე, დაიწვი. დაიდაგე, გულში გენია აინთე... რას ამბობ, რას...

თუ ის არ მყავს გამიხმება ძირი შტოს. უიმიოდ შევმა კირმა ჩაპროშტოს!

მაშ შენა გგონია, დედა-კაცი არ გაჩენილიყო რა გვეშველებოდა, სულ შენისთანა ტარტაროზის მაშხალები უნდა ყოფილიყვნენ ქვეყნაზღედ, რალა!.. შენისთანები რომ ყოფილიყვნენ კიდევ ალბად ხეირ, მაგრამ „ბაშუოროთ ესტე? უჰ! არა, იმას, ენაცვალე აღამას გვერდი, სიყმე ამოაცალა და იქიდვან ლამაზი, კოპწია გოგონა გააჩინა. მარტო ტიურნურიარ მისცა, თორემ ხელები, ფეხები სულ დედა-კაცისა ჰქონდა ევასა. ამიტომაც დედა-კაციღეთისაა, ტიურნირი ეშმაკისა, მაშა!

ჰო, ტიურნური ამ ზამთარს კვირადღეს მოვიცალე და ესთქვი, ცირკში წავალ-მეთქი, წავიკითხე აფიშაში, ტიურნურზე ითამაშებსო ვა როგორ თუ ტიურნურზე... თურმე ტიურნური ჯოხები ყოფილა, მე კი მეგონა, ხა! ხა! ხა!..

მაგრამ ვის ველაპარაკები, მე მეცინება, ჩემმა გულის ვარდმა გამიცინა, შენ კი ჩამოგიშვია ცხვირი. მართლაც და ქალებსაც რომ არ მოსწონს, ჩემი წერილები, ზოგიერთებმა ისეთი წიწაკის თაიგულები მომართვეს, ისე შემამკეს, რომ არ ვიცი სად წავიდე. „ბი მებსი კი დაგაყარე ბანდურა თავზედა, არ დასაცალბელიო!—ქა, სალახანა იქნები ეინ-მე, თორემ რიგინი მავას დასწერავდაო! „შენ კი გაუფუქდი შენს პატრონს, თვალებიც გამოგებეთქიაო! მიწამ მოგინახოს პირი, აპა! და ათასი ამისთანები. მაგრამ არ დაიჯერო, არა! უჰ, „მალამ ბარიშნა“ რაც ზემოდან დადის, ორი იმოდენა ქვეშიდან არის. ბევრმა გოგონამ ჩემის წერილის წაკითხვის დროს თვალები ძირს დაილა, ძირს დაიხედა და იფიქრა...

მაგრამ რაც უნდა იფიქრონ, მე მანც იმას ვიტყვი, რომ...

დღე, დამგონ, დე ქოქოლა მყარონ, ეშხით დამწვან, დღე, ნუ შემიყვანონ,— მე მანც-კი იმათ ვაქებ, ჩემს თაიგულებს,

„მუალ“— „პარსეტ“ —ბაუა“ ტიურნური-ნებს!“

შენი დალაქი ხეჩუ.

გასართობი

* * * * *
 ორ კოდეკლების მწერალთ საზიაროდ ერთი ჰიქსა დაწერეს. დადგეს პირველად—არა ფერი, ხალხს მოეწონა, მეორეზეც კი, ფარდა ახსნა და არა ერთი საშინელი სტეგა ატუდა. ამით ნეგზე იკმინეს, იფიქრეს აქ უკუკვლად რამ ბოროტ განზრახვაა და აქეთ—იქით თავადიერება დაიწვეს, უნდოდათ გაემუდავებინათ ეს შეთქმიულობა. ერთმა დაინახა იქვე ასლას მალაქ—მალაქი ემაწვლია. კაცი, რომელსაც უშეულებელი გასაღები ექიარა სულში და რაც მალი და ღონე ჰქონოდა უსტეგნდა. აკტორთ უკრად შარდვინეს ამ სამიში მტრის დასაძარცხებელი ზღასი: ერთი მათგანი წავიდა და იმ ემაწვილის გვერდით დაჟდა. დაიწვეს ლაპარაკი:

— რა სულელური რამაა ეს ჰიქსა—უთხრა აკტორმა ემაწვლი კაცს.

— უსამგლესი! მიუგო მან,—ხო ჰქვდავთ მეც საგმარისად ვურილობთ ჟავრს ამ სულელებითი სწავლის შეურაცხყოფისთვის.

ესა სთქვა და უფრო გულანხად ჩაჭბურა თავის გასაღებს.

— მართაღს ბრძანებთ, მაშ არც მე ჩამოვრჩებით, უთხრა აკტორმა, ამოაღო ჟობილამ ჰაწაწკინტუდა გასაღები და დაიწყო სტეგნა. მისი სტეგნა ძლივს ისმოდა.

— ეს, ჩემი კრიტიკა ელიერ სუსტი გამოდგა, უნდა ღონე მოუმატო როგორმე. არ შეიძლება ცოტასასნს თქვენს გასაღები მათსკოთ?

—რატომა, ინებეთ! მეორე აკტორმა, რავე გასაღები თავის ამსახვის სულში დაიგულა, ჭაჭანიოთ მოკარდა და უთხრა ამსახვს.

— აბა, ჩქარა, თუ გინდარომ მოკლავანაკო ნუღარ იკვანებ, წადი, თორე გაგისწრობს. აკტორი წამოტა, გაეჭნა კარებისაკენ, და ვითომ დააიწვდა, ამ ემაწვილი კაცის გასაღებიც თან გაიყოლა... გასაღების პატრონი ცოტა არ იყო ეკვში შეკვდა; გამოვიდა პარტურიდგან და დაუწყო წამლებს ძებნა. ამ ძებნაში ჰიქსამ მშეადობიანად ჩაიარა აკტორნი სტეგაზედ მიემურებოდნენ დაწინ დირეკტორი შემოეყვანათ.

— არ მესმის, დმერთმანი, ეს რას ჰნიშნავს. დასაწვისში ისეთი არა-ქოთი, სტეგნა, ბოლოს კი—სრული სიჩუმი და თითქმის, თანავრძობა... ეს ამბავი სწორედ გამოცანა იქნება ჩემთვის!

* * * * *
 ერთი ემაწვილი სახლსა ქიარობდა.

— ოთასს არა უჭირს რა, მომწონს, ერთი ესა—საშინელი მალაქია.

ქა, ეგ ხო სული ჰუსტოა რამ არი!.. საქმე ის არის მოგწონდეს!.. შენი ხოთრი ჟამათ იეჯე ვნახ, ჟერ ჰამა სახლი ახლავი.. ცოტა ხანს შემდეგ ერთი ნახსა იქს და დაიწვეს... სწორეთ იმ სიამაღლე დადგება, რაც შენ გინდა.. ჩემი სიყმის მზემი!..

უწინ ერთი ნუნუის უსტაბაში თავადიშვილი, რომელსაც სოლერისა ძლიერ ეშინოდა, ავად გასდა; მამინათვე ცსენი და ბიჭი აფრინა ექიმთან.

თუ უინდათ რა სოლერას გადურჩეთ აღარც ღვიონო უნდა დალიათ და არც გასჯარდეთ.

ბიჭო ცადა—განა ეგ შეიძლება! სუ გასჯარდებო!... კაცმა პირში მითხრას ღვიონს ნულა დალეუო და არ გაგჯარდე? არა, შვილო, ათი სოლერაც რომ ძეცეს მანც შე დათივას ცემას არ მოვიძლი!

* * * გატულმა ჰკითხა ფილიპეს: რათა ჰქეფო? იმიტომ, რომ ქურდსა კსედაგო, უხასუსა მან.

* * * ერთსულ ციცერონმა დაინახა თავისი ტანა-დაბალი სიძე, რომელსაც უშეკლებელი ხმალი შემოურტყა და შეჰყვირა: ჩემი სიძე ხმალსუდ ვის მიუბავსო?...!

* * * ერთმა უატარა ბიჭმა თავის ნახახი სიზმარი უამბო თავის უძმროს ძმას:

— შეც კონდიტერის ძალაშია ვიყავი და შექრის უორებს და კამიეტებს ვკამდო!

— შეც იქ ვიყავი?—კითხა უძმროსმა გულ-მოღვიონეთ.

— არა, შენ იქ არ ვოფილსარ, მიუგო ძმა.

— როგორ თუ არ ვიყავიო!? შესკვილა ბავძმა

— ისე, რომ იქ არ იყავი! კუხნებოდა უფროსი ძმა.

უძმროსმა ბავშვმა საშინელი ტირილი მოერთო:

— რატომ შეც ვიქ არ ვიყავიო.

ჭკუის საღარო

ბუნებას და გენიოსობას მუდამ ერთი პირი აქვთ-რასაც დაგვირდებიან—აგისრულებენ.

(შილლერი)

ჰკვიანი კაცი არამც თუ სისულელესარ იტყვის, არაჰედ სისულელეს ყურსაც არ დაუგდებს.

(ბერნე)

გარეგანი ბრწყინვალეობა დაჯრდომილს სულს აღარ ხსარებს. (გორაციო)

ყოველს წვეროზედ ცარიელი ტომრის გამკრება ძლიერ ძნელია. (ფრანკლინი)

ყოცნა უბედურების წინამორბედა. (ავგანური ანაზა)

საყვარლის სულმა რა მოყვრის საფლავზე გაიაროს, რად მიკვირს მკვლარი გაცოცხლდეს მკალნი დანაცრდეს აროსა (ქილილა და დამანა)

ღიმილი მატყუარია, სიტყვა არ დასჯერია. (აპოი) ცსოვრებსაც აცისკროვანებს სული საქმიოთა მტყუელი. (ილია)

მთქმელი ვერ იქს, მქმელი ვერ იტყვის. (ქართული ანაზა)

«თმატრის» ფოსტა.

ქუთაისში. ანონიმს. მივიღეთ თქვენე ურცხვი წერილი... იქნება გგონიათ, რომ ფსევდონიმის ფარდის უკან მოფარებულს, ვერ გიცნით ვინცა ხართ?... ტყუილი იმედია. თქვენისთანა „პოეტები“ მაშინათვე იცნობა გრძელ ყურებსზედ. ჩვენ ესეც ვიცით რამე გაიძულათ თავის თავზედ ლაფის დასამა. ჩვენი მართებული „ფოსტა“ არ გეჭვანიათ, მაგრამ ჩვენ მით მაინც მოხარული ვართ, რომ ფოსტამ შესრულა თავის დანიშნულება—მოგცდათ სატყუარში!.. გარწმუნებთ, რომ თქვენი გალიქსული ტავი—მასხრობა ბევრს გვაცინებს, და რაც უფრო ხშირად მოიწერებთ (თუ მარკების ფული გეძნებად) მაგისთანა უმცავსი ბოდავას, უფრო გვანამოვებთ, რადგან ამით უფრო მალე დაიცლებით იმ ჭუჭყიანი დობლებისაგან და უკბილო ბრახებისაგან, რომელთაც ფართო ბინა დაუმკვიდრებია თქვენს ფლიდურ გულში და მტყნარს გონებაში.—ფერე ფერობით ესეც სამყოფია.

რედაქტორ-გამომცემლის მკვიერი ვალერიან გუნია.